

Investigating the Effect of Financial Literacy on Financial Socialization and Financial Self-Efficacy (Case Study: Secondary School Students in Afghanistan)

Sayed Ali Agha Saadat

Master's Student, Educational Management Department, University of Kashan, Kashan, Iran. E-mail: alisaadat545@gmail.com

Ali Yazdakhasty*

Corresponding Author: Associate Professor, Department of Educational Management, University of Kashan, Kashan, Iran. E-mail: yazdkhasty@kashanu.ac.ir

Zahra Sadeqi-Arani

Assistant Professor, Department of Management and Entrepreneurship, Management and Entrepreneurship, University of Kashan, Kashan, Iran. E-mail: sadeqiarani@kashanu.ac.ir

ABSTRACT

Financial literacy has different meanings for different people. For some, it has a broad concept including economic understanding and how family decisions affect economic conditions, and for others, it has the concept of focusing on money management, including budgeting, savings, investment, and insurance. This is one of the human concerns of well-being and comfort in life. The purpose of this study is to investigate the effect of parents' financial literacy on students' financial literacy and the relationship between financial literacy financial socialization and financial self-efficacy of high school students in Afghanistan (Mazar-i-Sharif City). The secondary school of Mazar-e-Sharif was in 1400, when students from religious schools, teacher training, literacy, vocational, agricultural, and non-governmental schools, as well as considering the existing conditions, were refused to attend the marginal schools of the city to conduct research. The statistical population in question was 3180 students with their parents, separated (1505 girls, 1675 boys), and 282 students (134 boys, 148 girls) were selected, and the students and parents responded to the financial literacy questionnaire, the data were collected through correlation and The structural model was analyzed and the results showed that parents' financial literacy affects students' financial literacy and financial literacy is related to financial socialization and financial self-efficacy. Therefore, it is possible to expand financial literacy in society through parents, and it is suggested that schools while training and strengthening the financial literacy of students, take the initiative and organize financial literacy training workshops for parents as well.

Keywords: Financial self-efficacy, Financial socialization, Secondary school, Financial literacy

Cite this Article: Saadat, S. A. A., Yazdakhasty, A., & Sadeqi-Arani, Z. (2024). Investigating the Effect of Financial Literacy on Financial Socialization and Financial Self-Efficacy (Case Study: Secondary School Students in Afghanistan). *Educational Leadership Research*, 8(30), 96-129. <https://doi.org/10.22054/jrlat.2024.78316.1717>

© 2016 by Allameh Tabataba'i University Press

Publisher: Allameh Tabataba'i University Press

DOI: <https://doi.org/10.22054/jrlat.2024.78316.1717>

بررسی تأثیر سواد مالی بر جامعه‌پذیری و خودکارآمدی مالی (مورد مطالعه: دانش‌آموزان دوره متوسط در افغانستان)

کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران. رایانامه:
alisaadat545@gmail.com

سید علی آغا سعادت

نویسنده مسئول، دانشیار گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران،
رایانامه: yazdkhasty@kashanu.ac.ir

علی یزدخواستی*

استادیار گروه مدیریت و کارآفرینی، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران. رایانامه:
sadeqiarani@kashanu.ac.ir

زهرا صادقی آرانی

چکیده

سواد مالی برای افراد مختلف معنی متفاوتی دارد برای برخی یک مفهوم گسترده شامل درک اقتصادی و چگونگی تأثیر تصمیمات خانواده در شرایط اقتصادی و برای برخی دیگر مفهوم تمرکز روی مدیریت پول از جمله بودجه‌بندی، پس‌انداز، سرمایه‌گذاری و بیمه را دارد، یکی از دغدغه‌های بشر رفاه و آسایش در زندگی است این مهم در دوره حیات زمانی ممکن می‌شود که سواد مالی گسترش یابد، هدف پژوهش حاضر بررسی تأثیر سواد مالی والدین بر سواد مالی دانش‌آموزان و ارتباط سواد مالی با جامعه‌پذیری مالی و خودکارآمدی مالی دانش‌آموزان دوره متوسطه در افغانستان (شهر مزار شریف) بوده و لذا این پژوهش با روش توصیفی همبستگی انجام داده شده، جامعه آماری این پژوهش دانش‌آموزان دوره متوسطه شهر مزار شریف در سال ۱۴۰۰ بود که با صرف‌نظر از دانش‌آموزان مدارس دینی، تربیت‌معلم، سوادآموزی، فنی-حرفه‌ای، کشاورزی و مدارس غیردولتی و نیز نظر به شرایط موجود، از حضور در مدارس حاشیه‌ای شهر برای اجرای پژوهش خودداری گردید و جامعه آماری مدنظر ۳۱۸۰ دانش‌آموز با والدینشان با تفکیک (۱۵۰۵ دختر ۱۶۷۵ پسر) بودند که به تعداد ۲۸۲ دانش‌آموز (۱۳۴ پسر ۱۴۸ دختر) برای نمونه انتخاب گردید و دانش‌آموزان و والدین به پرسشنامه سواد مالی پاسخ دادند. داده‌ها از طریق همبستگی و مدل ساختاری تحلیل گردید و نتایج نشان داد که سواد مالی والدین بر سواد مالی دانش‌آموزان تأثیر دارد و سواد مالی با جامعه‌پذیری مالی و خودکارآمدی مالی نیز ارتباط دارد. لذا می‌توان به گسترش سواد مالی در جامعه از طریق والدین مبادرت ورزید و پیشنهاد می‌شود مدارس ضمن آموزش و تقویت سواد مالی دانش‌آموزان ابتکار به خرج داده و کارگاه‌های آموزش سواد مالی برای اولیاء نیز برگزار نمایند.

کلیدواژه‌ها: خودکارآمدی مالی، جامعه‌پذیری مالی، دوره متوسطه، سواد مالی

استناد به این مقاله: سعادت، سید علی آغا، یزدخواستی، علی، و صادقی آرانی، زهرا. (۱۴۰۳). بررسی تأثیر سواد مالی بر جامعه‌پذیری و خودکارآمدی مالی (مورد مطالعه: دانش‌آموزان دوره متوسط در افغانستان). *پژوهش‌های رهبری آموزشی*، ۸(۳۰)، ۹۶-۱۲۹. <https://doi.org/10.22054/jrlat.2024.78316.1717>

مقدمه

در سال‌های اخیر، پیشرفت‌های تکنولوژیکی منجر به گسترش انواع محصولات مالی مانند حساب‌های بانکی، خرید و فروش سهام و... شده (پیغامی و مرادی باصیری، ۱۳۹۵) که این امر، در ارتباطات و معاملات مالی، روابط و رفتار اجتماعی مصرف‌کنندگان تغییرات زیادی به میان آورده و این تغییرات موجب اهمیت بیش‌ازپیش تعامل افراد با تأمین‌کنندگان خدمات و محصولات مالی شده است (غفاری و همکاران ۱۳۹۵). سواد مالی یک عنصر مهم در درک امور مالی و تصمیم‌گیری منطقی مالی است، انسان در زندگی فردی و جمعی همواره مجبور به گرفتن تصمیمات متعدد مالی و غیرمالی می‌شود که داشتن اطلاعات مناسب، انسان را در انتخاب مسیر و رسیدن به هدف کمک می‌کند (Ingale & Paluri, 2023; Lusardi & Mitchell, 2022). مقوله سواد مالی در تمام عمر افراد از بدو کودکی تا پیری و کهن‌سالی ارتباط و کاربرد دارد از خرید و فروش کالا و اشیاء ساده تا طراحی نقشه‌ی مالی برای آینده و جمع‌آوری منابع و تصمیم‌گیری مالی، این موارد نه تنها با سطح رفاه شخصی فرد ارتباط دارد، بلکه با امورات مانند ازدواج و خانواده نیز مرتبط است (Britt, 2016).

Anderloni و همکاران (2012) سواد مالی را به‌عنوان یک مقیاس بازدارنده که اجازه می‌دهد افراد موقعیت کافی داشته باشند، مشکلات و مسائل مالی را درک نمایند و سرمایه‌های فردی خود را به شیوه‌های رضایت‌بخش مدیریت و کنترل نمایند تا از بدهی جلوگیری شود تعریف می‌کنند. مفاهیم و اصطلاحات مثل توانایی مدیریت حساب بانکی، مدیریت پول، تهیه بودجه، پس‌انداز برای آینده همه شامل سواد مالی می‌شود و هرگاه فردی بتواند امور مالی شخصی خود را مدیریت کند او یک فرد باسواد مالی به حساب می‌آید (معین‌الدین، ۱۳۹۰). سواد مالی را یونسکو در ذیل تعاریف انواع سواد این‌گونه بیان کرده است: «سواد مالی یعنی توانایی مدیریت اقتصادی درآمد (چگونگی پس‌انداز، سرمایه‌گذاری و مدیریت خرج) است». سواد مالی نیز مانند سواد عمومی می‌تواند مفهوم‌سازی شود سواد مالی به‌عنوان دو بُعد، درک دانش مالی شخصی و استفاده از برنامه‌ی مالی بیان می‌شود (Huston, 2012). اگرچه چندین تعریف از سواد مالی ارائه شده است، اما تعریف پذیرفته‌شده‌ی جهانی از سواد مالی وجود ندارد، Tavares و همکاران (2019)، سواد مالی را فرآیند ساخت معنا بیان می‌کنند که در آن افراد از ترکیب مهارت‌ها، منابع و دانش زمینه

ای برای پردازش اطلاعات و تصمیم‌گیری استفاده می‌کنند یعنی اینکه سواد مالی یک تصمیم‌گیری فردی است که دانش مالی بخشی از آن تصمیم است و به‌عنوان اطلاعات در تصمیم‌گیری بسیار مفید و ارزنده است (Ouachani et. al., 2021). واژه‌ی سواد مالی یکی از مؤلفه‌های سرمایه‌ی انسانی است که می‌تواند در فعالیت‌های مالی برای افزایش سودمندی در طول زندگی مورد استفاده قرار گیرد شخصی که از نظر اقتصادی سواد داشته باشد یعنی دارای سواد مالی باشد بهتر می‌تواند امور مالی خود را نسبت به دیگران مدیریت کند و خود را از مشکلات مالی در امان بدارد، تعاریف زیادی از سواد مالی وجود دارد برخی‌ها سواد مالی را یک مفهوم کاملاً وسیع می‌دانند که این مفهوم را شامل رفتارهای اقتصادی، اجتماعی و خانوادگی بیان کرده و متأثر از این عوامل می‌دانند اما برای برخی سواد مالی را بر مدیریت پول، سرمایه‌گذاری، بودجه‌بندی، پس‌انداز و بیمه محدود می‌کنند (Goyal & Kumar, 2021). سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (۲۰۱۳)، سواد مالی را این‌گونه تعریف کرده و این شاید یکی از کامل‌ترین تعاریف از سواد مالی باشد، سواد مالی عبارت است از دانش و آگاهی از مفاهیم مالی و همچنین مهارت و انگیزه‌ی استفاده از این دانش به‌منظور ایجاد تصمیم‌های مؤثر اقتصادی در تمامی موضوعات مالی به‌منظور بهبود رفاه مالی و مشارکت مؤثر در مسائل مالی و اقتصادی است و یا مجموعه‌ای از مهارت‌ها و توانایی‌ها که باعث می‌شود فرد بتواند از منابع موجود برای دستیابی به رفاه از آن‌ها استفاده کند. با توجه به توضیحات بالا، سواد مالی به افراد کمک می‌کند تا درک کاملی از قوانین مدیریت مالی و قدرت دستیابی به رونق مالی خود را بیشتر تقویت کنند یا به‌عبارت‌دیگر، سواد مالی می‌تواند به‌عنوان ابزاری مؤثر افراد را از داشتن درآمد منفعل به داشتن درآمد فعال ارتقاء دهد (Klapper & Lusardi, 2020). افراد با سواد مالی در یک سیستم مالی مانند محاسبه سود ساده، سود مرکب، تورم، فرصت-هزینه، ارزش زمان، نقدینگی دارایی و سایر موارد را می‌دانند، سطوح پایین سواد مالی در سراسر کشورها برای تمام افراد جامعه ارتباط و تأثیر دارد، هزینه‌های بی‌مورد و عدم برنامه‌ریزی مالی، استقراض و نبود مدیریت بدهی در جوامع بحران طبقاتی به وجود می‌آورد. سطح پایین سواد مالی در سراسر جهان و پیامدهای گسترده آن یک نگرانی جدی است و بسیاری از کشورها برای ترویج سواد مالی تلاش و برنامه‌ریزی می‌کنند. نتایج مختلف نظرسنجی‌ها و تحقیقات نشان می‌دهد بی‌سوادی مالی و تصمیماتی که مردم می‌گیرند نه تنها برای خودشان بلکه برای تمام جامعه پیامدهای دارد (رحمانی

نوروزآباد و محمدی (۱۳۹۸). از طرفی با گسترش سریع فناوری، پرداختی‌های تلفن همراه جایگزین بسیاری از خدمات مالی حضوری شده که با عدم سواد مالی می‌تواند تبدیل به معضل اجتماعی شود و هزینه افراد بی‌سواد مالی به روال عادی دوام پیدا کند و این افراد نتوانند از آن خدمات استفاده کنند درحالی‌که افراد با سواد مالی امورات خود را از راه دور کنترل و از تسهیلات خدمات مالی استفاده می‌کنند؛ این وضعیت باعث تشدید نابرابری اجتماعی و اقتصادی می‌شود همین‌جاست که دولت‌ها باید با ابتکار عمل سواد مالی را بین آحاد اجتماع ترویج و آموزش آن را تبدیل به فرهنگ کنند و لازم است در مقیاس بزرگ در تمام نظام آموزشی، مدارس، دانشگاه‌ها و حتی محل کار و اجتماع فرصت‌های آموزش مالی را مهیا سازند (Lusardi & Mitchell, 2023).

تحقیقات حاکی از آن است که متغیرهای متعددی بر میزان سواد مالی فرد است. در این میان، نقش والدین را به‌عنوان اولین الگوهای رفتاری افراد نمی‌توان نادیده گرفت. والدین هم از نظر میزان سواد مالی و هم به‌عنوان اولین حلقه فرایند جامعه‌پذیری مالی افراد از جایگاه مهمی برخوردارند. جامعه‌پذیری مالی به فرآیندی اطلاق می‌شود که طی آن افراد نه تنها دانش نظری در مورد مسائل مالی را کسب می‌کنند، بلکه نگرش‌ها و رفتارهای مؤثر بر رفتار مالی را نیز یاد می‌گیرند. مطالعات نشان می‌دهد که خانواده قوی‌ترین تأثیر را بر جامعه‌پذیری مالی دارد و جامعه‌پذیری غیرعمدی به‌طور مثبت با سواد مالی و رفتار مالی مرتبط است (Deenanath, et. al., 2019; LeBaron & Kelley, 2021). همچنین تحقیقات نشان می‌دهد که جامعه‌پذیری مالی بر افزایش میزان دانش مالی تأثیر دارد. فرایند اجتماعی شدن مالی برای کودکان بر رفتار والدین و آنچه والدین به‌طور مستقیم به کودکان درباره پول می‌آموزند، تمرکز دارد و والدین مهم‌ترین عامل اجتماعی شدن مالی کودکان هستند (Elaine Glenn, 2018). در این میان، تأثیر جامعه را هم نمی‌توان نادیده گرفت، خانواده به‌عنوان بخشی از جامعه‌ی بزرگ‌تر تحت تأثیر هنجارها، ارزش‌ها و انتظارات فرهنگی خاص در یک دوره‌ی تاریخی معین است. بر اساس تحقیقات، والدین می‌توانند با استفاده از روش‌های گوناگون تجربه کار با پول را برای فرزندان خود آموزش دهند. فعالیت‌های اجتماعی شدن مالی را می‌توان به‌صورت ضمنی یا صریح طبقه‌بندی کرد. یادگیری صریح با آموزش مستقیم محقق شده و یادگیری ضمنی با گذشت زمان و با تغییر نگرش‌ها، باورها و رفتارها از طریق مشاهده‌ی یک فعالیت یا فرآیند اجتماعی به‌جای آموزش مستقیم ایجاد

می‌شوند (Ammerman & DStueve, 2019). به‌عنوان مثال، یک کودک ممکن است با مشاهده‌ی شیوه‌های مدیریت پول توسط والدین خود یاد بگیرد که چگونه به رفاه خانواده و نتایج مالی توجه کند و با تجربه نمودن مستقیم، نگرش‌ها و باورهای خود را در زمینه‌ی مدیریت پول، رشد می‌دهد. مطالعات نشان داده است که اجتماعی شدن مالی در دوران کودکی بر رفتارهای قرض گرفتن و پس‌انداز در بزرگسالی تأثیر می‌گذارد. در تحقیقاتی که توسط Kim and Chatterjee (2013) صورت گرفت نتایج به‌دست آمده حاکی از آن است، جوانانی که در کودکی حساب پس‌اندازی داشتند و مخارج خود را شخصاً کنترل می‌کردند و مسئول مدیریت امور مالی خود اعم از دارایی‌های نقدی و غیر بانکی خود بوده‌اند در مسائل مانند پس‌انداز و استفاده از وام نسبت به سایرین موفق‌تر بوده‌اند.

بنابراین در زندگی از لحاظ مالی افرادی موفق هستند که سواد مالی خوبی داشته باشند و از تمام جوانب سواد مالی آگاه باشند و آموزش مالی دیده باشند (Cole, et. al., 2011). تحقیقات حاکی از آن است که کلید افزایش سواد مالی کشورها در گرو آموزش آن به دانش‌آموزان است (Thomas & Subhashree, 2020; Mohd Padil, et. al., 2022). والدین با فرزندان دانش‌آموز خود بیشترین ارتباط را نسبت به سایر عوامل اجتماعی دارند. همچنان گزارش سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (۲۰۱۳) حاکی از آن است که درگیر کردن والدین در آموزش سواد مالی، رفاه اقتصادی خانواده‌های آن‌ها را بهبود بخشیده و دانش مالی فرزندان را افزایش می‌دهد. همچنین، Elaine Glenn (2018) نشان داد که رابطه مثبت و معنادار بین سواد مالی و اجتماعی شدن مالی وجود دارد. سیاست‌گذاران باید نقش تأثیرگذار والدین در انتقال اولیه سواد و مهارت‌های مالی به جوانان را درک نمایند این موضوع برای رسیدن به ثبات مالی در آینده کمک می‌کند و با خودکارآمدی مالی نیز ارتباط دارد (Ahn et al., 2018).

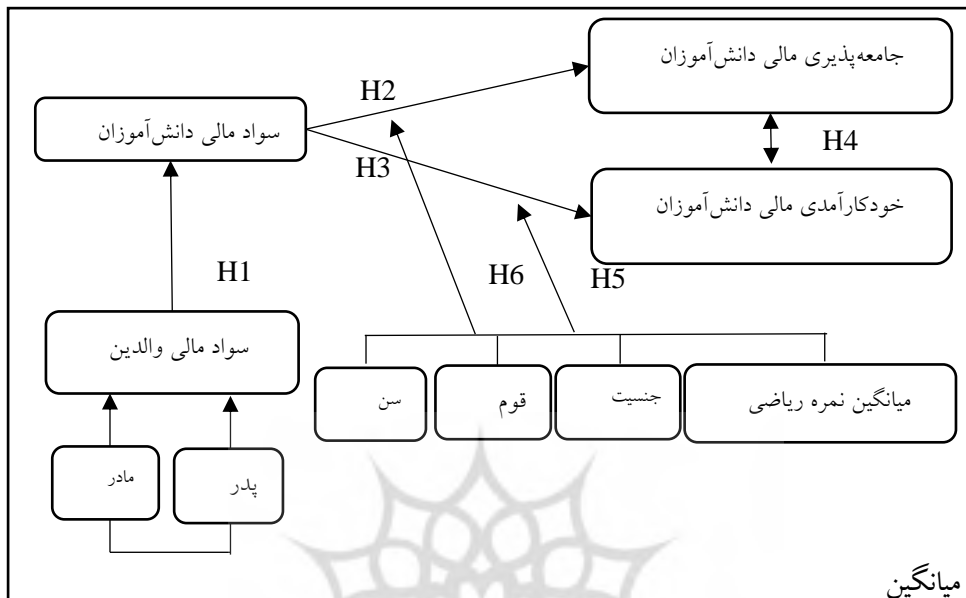
خودکارآمدی مالی نیز متغیر دیگری است که می‌تواند متأثر از سواد مالی باشد. خودکارآمدی تعهد و تلاش برای موفقیت در کارها و وظایف چالش‌برانگیز است (سلیمان نژادبدره و همکاران، ۱۴۰۱). در تعریف دیگر، خودکارآمدی شامل باور فرد به توانایی‌های خود به‌منظور توفیق یافتن در یک وضعیت خاص تعریف شده است که متأثر از طرز تفکر، رفتار و احساسات فردی است (تیموری و همکاران، ۱۴۰۲). بر این اساس، خودکارآمدی مالی ساختاری است که در آن فرد به توانایی خود برای موفقیت در یک کار یا هدف خاص

اعتقاد دارد و سطح بالای خودکارآمدی برای رفتار فردی سودمند است و سطح پایین خودکارآمدی باعث تلاش کمتر و تسلیم شدن در برابر وظیفه می‌شود (Farrell & Risse, 2016). سواد مالی به فرآیند تصمیم‌گیری کمک می‌کند و می‌تواند نرخ پس‌انداز و ارزش اعتباری بدهکاران را بهبود بخشد و در نتیجه منجر به دسترسی مالی و استفاده بیشتر از محصولات مالی شود (Chong, et. al., 2021). بررسی‌های رابطه بین سواد مالی و خودکارآمدی نشان داد که زنان معتقد بودند مدیریت پول بیشتر از مردان بر آینده آن‌ها تأثیر می‌گذارد، اما مردان در تصمیم‌گیری‌های پولی اعتماد به نفس بیشتری داشتند، در پی تمرکز بر محتوای برنامه آموزشی، مردان بیشتر از زنان به اهداف بودجه دست می‌یابند، در حالی که زنان گزارش می‌دهند از بودجه استفاده نموده، به هزینه‌ها توجه کرده و در مورد پول با خانواده بیشتر از مردان صحبت می‌کنند. همچنین بررسی‌ها نشان داده است سواد مالی به‌تنهایی برای تضمین کنترل بر امور مالی فردی کافی نیست و خودکارآمدی مالی نیز به اندازه آن مهم است (Shim, et. al., 2015). همچنین، تحقیقات حاکی از آن است که بین خودکارآمدی (به‌عنوان یکی از مشخصه‌های چهارگانه سرمایه روان‌شناختی) و جامعه‌پذیری ارتباطی مثبت و معنی‌داری وجود دارد (سلیمان‌نژادبدره و همکاران، ۱۴۰۱).

سلیمی‌پور ندوشن (۱۳۹۲) در پژوهشی جایگاه سواد مالی را در بین دانش‌آموزان دوره متوسطه در استان یزد بررسی نمود و اثرات ویژگی‌های جمعیت‌شناختی دانش‌آموزان بر سواد مالی آن‌ها را نیز سنجید است. نتایج این بررسی نشان می‌دهد دانش‌آموزان دوره متوسطه در استان یزد از سواد مالی به اندازه کافی برخوردار نیستند. همچنین تأثیر متغیرهای جمعیت‌شناختی که به‌عنوان فرضیه اصلی دوم مطرح شده بود، نتایج نشان داد به‌جز متغیر رشته‌ی تحصیلی، دیگر متغیرهای جمعیت‌شناختی بر سطح سواد مالی دانش‌آموزان دوره متوسطه تأثیرگذار نیستند. معین‌الدین و همکاران (۱۳۹۰) در پژوهشی با به‌کارگیری از روش دلفی فازی مدلی را برای اندازه‌گیری سواد مالی دانشجویان ایرانی ارائه داده‌اند، که در این پژوهش به تعداد ۱۲ خبره با مقطع دکتری و با سابقه کار در حوزه‌های اقتصادی به‌عنوان جامعه‌ی آماری در نظر گرفته شد. خروجی این پژوهش یک پرسش‌نامه شامل ۲۵ گویه برای تعیین میزان سواد مالی دانشجویان بود. در سؤالات جمع‌آوری شده از نظریات کارشناسان به اصطلاحات مختلف از قبیل مالیات، سرمایه‌گذاری در بورس، تورم، ارزش زمانی پول، بانکداری آنلاین، گرفتن وام، بیمه و بازنشستگی پرداخته شده است. (Arsiogomes and

Villagomes (2017)، به بررسی سواد مالی در میان نوجوانان دبیرستانی مکزیک پرداختند. نتایج پژوهش، سطوح پایینی از سواد مالی را نشان داد. ۶۰ درصد از دانش‌آموزان که در نظرسنجی شرکت داشتند مفهوم تورم را می‌دانستند، در سؤالی مرتبط به تنوع ریسک ۳۴/۱ درصد از آن‌ها به درستی پاسخ دادند، در مورد بهره و سود ترکیبی فقط ۳۱/۷ درصد پاسخ دادند، همچنین یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که از هر ۵ نفر دانش‌آموز ۱ نفر مفاهیم اساسی مالی را می‌داند و تقریباً ۷۰ درصد آن‌ها، نگرش مثبتی مالی داشتند و تقریباً ۵۷ درصد آن‌ها در رفتار مالی، نمره بالایی را به دست آوردند. نمره خانم‌ها بر اساس رفتار مالی، کمی بیشتر از آقایان بود. Mona and Anis (2017) به بررسی سواد مالی در تونس به عوامل تعیین‌کننده و تأثیرات آن بر رفتار سرمایه‌گذاری پرداختند و به این نتیجه رسیدند؛ هر چه سطح سواد مالی افراد پایین‌تر باشد به سرمایه‌گذاری در بازار سهام کمتر تمایل دارند. همچنین سن، سطح تحصیلات و درآمد سالانه بر سطح سواد مالی تأثیر دارد. با توجه به اهمیت موضوع، پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر سواد مالی والدین بر سواد مالی دانش‌آموزان و همچنین بررسی ارتباط بین سواد مالی با جامعه‌پذیری مالی و خودکارآمدی مالی دانش‌آموزان با در نظر داشت ویژگی‌های جمعیت‌شناختی (سن، جنسیت، قومیت و نمره ریاضی) انجام گرفته است. از این رو با تکیه بر مبانی نظری موجود، مدل مفهومی ابتدایی (شکل ۱) و فرضیه‌های پژوهشی به صورت زیر تدوین می‌گردد.

شکل ۱. مدل مفهومی ابتدایی پژوهش

- با توجه به مدل مفهومی پژوهش، فرضیه‌های پژوهش به شرح زیر تدوین شده است:
- فرضیه اصلی ۱: سواد مالی والدین دانش‌آموزان افغان بر سواد مالی آن‌ها تأثیر دارد.
 - فرضیه اصلی ۲: سواد مالی دانش‌آموزان افغان بر جامعه‌پذیری مالی آن‌ها، تأثیر دارد.
 - فرضیه اصلی ۳: سواد مالی دانش‌آموزان افغان بر خودکارآمدی مالی آن‌ها، تأثیر دارد.
 - فرضیه اصلی ۴: بین جامعه‌پذیری مالی دانش‌آموزان و خودکارآمدی مالی دانش‌آموزان رابطه معنادار وجود دارد.
 - فرضیه فرعی ۱: نقش عوامل جمعیت‌شناختی (جنسیت، قومیت، سن، متوسط نمره ریاضی) بر سواد مالی دانش‌آموزان متفاوت است؟

روش

این تحقیق از نوع پیمایش اجتماعی بوده و از نظر هدف کاربردی، نظر به نحوه جمع‌آوری اطلاعات، به صورت توصیفی-تحلیلی و از آنجایی که محقق به دنبال تأیید رابطه بین

متغیرهای سواد مالی، خودکارآمدی مالی و جامعه‌پذیری مالی بوده است از نوع همبستگی است.

جامعه‌ی آماری این پژوهش شامل دانش‌آموزان دوره متوسطه‌ی اول مدارس دولتی شهر مزار شریف بوده که با صرف نظر از دانش‌آموزان مدارس آموزش علوم اسلامی، تربیت معلم، سوادآموزی، فنی و حرفه‌ای و کشاورزی به تعداد ۸۰۰۰ دانش‌آموز رسید و نظر به شرایط نابهنجار محیط از حضور برای توزیع پرسشنامه‌ها در مدارس حاشیه‌ای شهر خودداری گردید و جامعه‌ی آماری مدنظر ۳۱۸۰ دانش‌آموز با والدینشان نظر به تفکیک جنسیتی (۱۵۰۵ دختر و ۱۶۷۵ پسر) انتخاب گردیده است. برای تعیین حجم نمونه از جدول کرجسی و مورگان به روش تصادفی طبقه‌ای استفاده گردید. نظر به جدول نمونه‌گیری، تعداد نمونه‌ها ۳۴۱ نفر دانش‌آموز بود. بر این اساس ۳۴۱ پرسش‌نامه بین نمونه‌ها توزیع شد که تعداد ۲۸ پرسش‌نامه برگشت داده نشد و ۳۱ پرسشنامه ناقص بود با حذف پرسشنامه‌های ناقص و مفقودشده در نهایت از ۲۸۲ پرسش‌نامه به منظور تحلیل آماری داده‌ها استفاده گردید. در این تحقیق از دو روش کتابخانه‌ای و میدانی برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده گردید. در این پژوهش به روش میدانی از طریق دو پرسشنامه اطلاعات نهایی جمع‌آوری گردید.

۱- پرسش‌نامه مربوط به دانش‌آموزان: این پرسشنامه، ترکیب شده از سه پرسشنامه استاندارد برای سنجش سواد مالی، جامعه‌پذیری مالی و خودکارآمدی مالی در دانش‌آموزان است. الف- پرسشنامه سواد مالی (Lucey (2002)، با ۲۴ سؤال و مؤلفه‌های درآمد، مدیریت پول، هزینه‌ها، سرمایه‌گذاری با مقیاس چهارگزینه‌ای که یک گزینه صحیح و سه گزینه غلط است. ب- پرسشنامه‌ی جامعه‌پذیری از مقاله تحقیقی Elaine Glenn (2018)، با ۱۱ سؤال و مؤلفه‌های جامعه‌پذیری صریح، تجربه با پول، آموزش مالی و جامعه‌پذیری ضمنی بر اساس مقیاس پنج‌گزینه‌ای لیکرت از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم. ج- پرسشنامه خودکارآمدی مالی (یگانه، ۱۳۹۷)، با ۷ سؤال و مؤلفه خودکارآمدی در قالب مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت از خیلی کم تا خیلی زیاد طراحی شده است.

۲- پرسش‌نامه مربوط به والدین دانش‌آموزان: از پرسشنامه سواد مالی معین‌الدین (۱۳۹۰) که برای سنجش سواد مالی دانشجویان طراحی شده بود، در اینجا برای ارزیابی و سنجش سواد مالی والدین دانش‌آموزان استفاده شده است. این پرسش‌نامه شامل ۲۵ سؤال است و درجه‌بندی آن با مقیاس چهارگزینه‌ای است. همچنین، ویژگی جمعیت‌شناختی دانش‌آموزان

شامل سن، جنسیت، قومیت و تحصیلات نیز در پرسش‌نامه دانش‌آموزان ارزیابی شد. برای تشخیص پایایی پرسشنامه‌ها از ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردیده است.

جدول ۲. نتایج آلفای کرونباخ

پرسشنامه	تعداد گزینه	آلفای کرونباخ	مؤلفه‌ها
سواد مالی دانش‌آموزان	۲۴	۰/۹۲۵	درآمد، مدیریت پول، هزینه‌ها، سرمایه‌گذاری
جامعه‌پذیری مالی دانش‌آموزان	۱۱	۰/۹۱۷	جامعه‌پذیری صریح، تجربه با پول، آموزش مالی و جامعه‌پذیری ضمنی
خودکارآمدی مالی دانش‌آموزان	۷	۰/۸۷۸	خودکارآمدی
سواد مالی پدر	۲۵	۰/۹۳۵	سواد مالی
سواد مالی مادر	۲۵	۰/۹۴۵	سواد مالی

با توجه به نتایج ضریب آلفای کرونباخ می‌توان گفت پرسشنامه‌ها از پایایی خوبی برخوردار می‌باشند.

پس از جمع‌آوری داده‌ها برای تحلیل آن‌ها از نرم‌افزار آماری Spss22 و Amos22 در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی استفاده گردید. در آمار توصیفی برای سازمان‌دهی، خلاصه کردن، تهیه جدول، رسم نمودار، توصیف و تفسیر داده‌های جمع‌آوری شده از نمونه آماری کار گرفته شد و در قالب آماره‌های توصیفی، جداول یک‌بعدی، نمودارها، فراوانی، درصد، انحراف معیار و میانگین به تحلیل اطلاعات تحقیق پرداخته شد و در سطح آمار استنباطی شامل همبستگی، برای قضاوت پیرامون پارامترهای حاصل از نمونه به تخمین واقعی و متناسب با سطح سنجش داده‌ها و مفروضات اساسی‌های آماری از آزمون‌های تی یک نمونه‌ای و آن‌وا استفاده گردیده است.

یافته‌ها

نتایج توصیفی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی جامعه‌ی موردبررسی در جدول ۳ آمده است.

جدول ۳. توصیفی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی جامعه‌ی موردبررسی

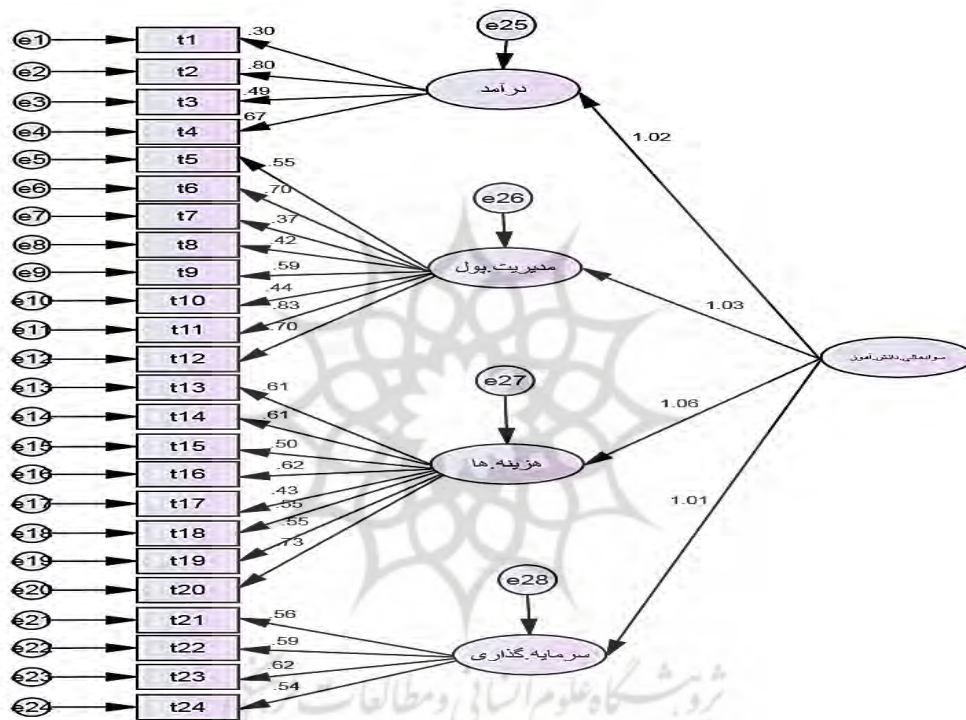
نام متغیر جمعیت‌شناختی	سطح متغیر	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	پسر	۱۳۴	۴۷/۵
	دختر	۱۴۸	۵۲/۵
	جمع	۲۸۲	۱۰۰
سن	۱۳-۱۴ سال	۱۸	۶/۴
	۱۴-۱۵ سال	۸۱	۲۸/۷
	۱۵-۱۶ سال	۱۱۹	۴۲/۲
	۱۶-۱۷ سال	۶۰	۲۱/۳
	۱۷-۱۸ سال	۴	۱/۴
	جمع	۲۸۲	۱۰۰
قومیت	پشتون	۱۶	۵/۷
	تاجیک	۲۲	۷/۸
	هزاره	۱۱۴	۴۰/۴
	ازبیک	۳۰	۱۰/۶
	سایر اقوام	۱۰۰	۳۵/۵
جمع	۲۸۲	۱۰۰	
پایه	هفتم	۵۹	۲۰/۹
	هشتم	۱۵۱	۵۳/۵
	نهم	۷۲	۲۵/۵
	جمع	۲۸۲	۱۰۰
میانگین نمره ریاضی دوره متوسطه	۶۰-۷۰	۱۱	۳/۹
	۷۰-۸۰	۱۳۳	۴۷/۲
	۸۰-۹۰	۸۱	۲۸/۷
	۹۰-۱۰۰	۵۷	۲۰/۲
جمع	۲۸۲	۱۰۰	
سکونت اولیه والدین دانش‌آموزان	الف- والدینم اهل شهر مزار شریف هستند	۵۴	۱۹/۱
	ب- والدینم هر دو غیر مزار شریف و اهل شهر هستند.	۶۸	۲۴/۱
	ج- والدینم هر دو غیر مزار شریف و اهل روستا هستند	۱۱۵	۴۰/۸

نام متغیر جمعیت‌شناختی	سطح متغیر	فراوانی	درصد فراوانی
	د- والدینم یکی‌شان اهل مزار شریف و دیگری نیست	۴۵	۱۶
	جمع	۲۸۲	۱۰۰
	الف- هیچ حساب بانکی ندارم	۱۴۳	۵۰/۷
داشتن حساب بانکی	ب- حساب پس‌انداز جاری دارم (حساب قرض الحسنه)	۴۸	۱۷
	ج- یک گواهی سپرده دارم (سپرده‌گذاری بلندمدت).	۳۱	۱۱
	د- حساب‌های دیگری دارم.	۶۰	۲۱/۳
	جمع	۲۸۲	۱۰۰
	الف- دریافت اطلاعات در خانه از والدین	۷۱	۲۵/۲
	ب- دریافت اطلاعات در مدرسه از معلمان	۶۶	۲۳/۴
اطلاعات دریافتی در مورد مدیریت پول	ج- دریافت اطلاعات در مدرسه از دانش‌آموزان باهوش کلاس	۵۳	۱۸/۸
	د- دریافت اطلاعات از مجله‌ها، کتاب‌ها، تلویزیون و...	۵۴	۱۹/۱
	ه- دریافت اطلاعات از صحبت کردن با دوستانم	۳۸	۱۳/۵
	جمع	۲۸۲	۱۰۰
	تماشای تلویزیون	۰	۰/۰
	بازی‌های ویدیویی	۵۸	۲۰/۶
اوقات فراغت	کامپیوتر	۱۱۵	۴۰/۸
	درس خواندن	۱۰۹	۳۸/۷
	جمع	۲۸۲	۱۰۰

تحلیل داده‌ها و فرضیه‌های تحقیق با استفاده از نرم‌افزار Amos نسخه ۲۲ به تحلیل عاملی تأییدی زیرمدل‌های اندازه‌گیری مؤلفه‌های اصلی پژوهش در مورد مطالعه پرداخته شده و با توجه به تأیید نتایج، با بهره‌گیری از نرم‌افزار spss نسخه ۲۲ و آزمون رگرسیون ساده به بررسی رابطه علی میان مؤلفه‌ها یا همان گزاره‌های تحقیق پرداخته شد. البته به دلیل رعایت اختصار، صرفاً دستگاه معادلات ساختاری متغیرها و نمودار آن‌ها در قسمت تحلیل عاملی و نتایج مربوط به آزمون رگرسیون ساده؛ به‌طور جداگانه برای هر فرضیه در قسمت تحلیل

فرضیه‌ها ارائه گردیده است. در این قسمت از تکنیک تحلیل عاملی تأییدی به منظور اطمینان یافتن از صحت زیرمدل‌های دوگانه اندازه‌گیری در مورد مطالعه، استفاده شده است. به منظور بررسی فرضیه‌های پژوهشی ۱ تا ۴ مدل‌های زیر توسعه یافته است. زیر مدل سواد مالی دانش‌آموزان در شکل ۲ آمده است.

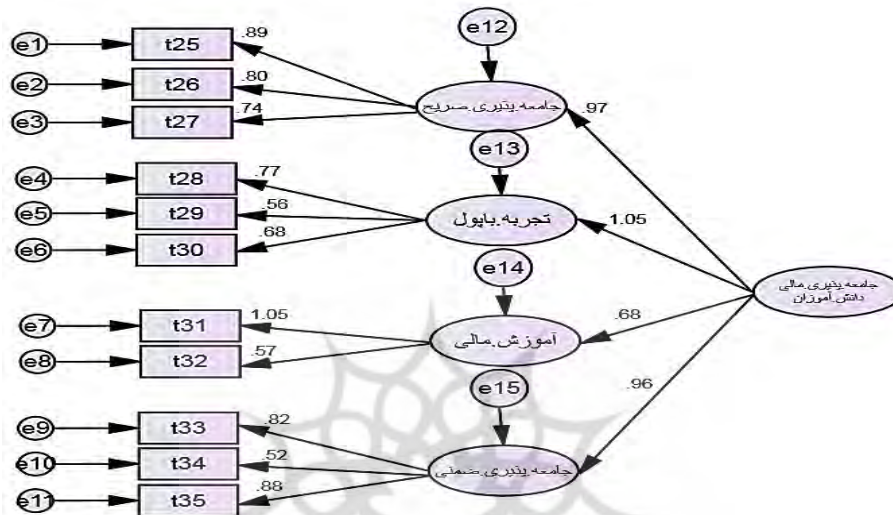
شکل ۲. زیر مدل سواد مالی دانش‌آموزان به همراه بارهای عاملی

بارهای عاملی غیراستاندارد به همراه نسبت بحرانی و مقدار P (سطح معناداری) نشان می‌دهد که تمامی بارهای عاملی دارای تفاوت معناداری با صفر هستند ($P < 0/05$)؛ بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد تمامی روابط موجود در مدل تأیید می‌شوند و لذا تمام عوامل در مدل باقی می‌مانند. همچنین شاخص‌های برازش مدل نشان می‌دهد که مدل مورد نظر دارای برازش مناسبی است. در این زیر مدل، شاخص برازش تطبیقی (CFI) برابر ۰/۸۲۲ و شاخص نیکویی برازش (GFI) ۰/۸۴۳ محاسبه گردیده است. همچنین مقدار χ^2/df برابر ۴/۲۱۸ است. با توجه به اینکه هر یک از شاخص‌های به دست آمده برای مدل به تنهایی دلیل برازندگی مدل

یا عدم برازندگی آن نیست، لذا در مجموع این مدل در جهت برازش از وضعیت مناسبی برخوردار است. زیر مدل جامعه‌پذیری مالی دانش‌آموزان در شکل ۳ آمده است.

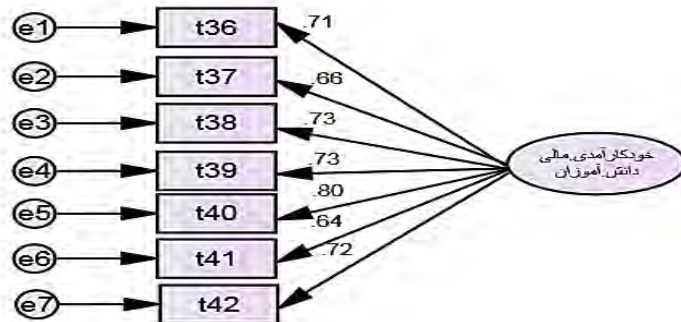
شکل ۳. زیر مدل جامعه‌پذیری مالی دانش‌آموزان به همراه بارهای عاملی

بارهای عاملی غیراستاندارد به همراه نسبت بحرانی و مقدار P (سطح معناداری) نشان می‌دهد که تمامی بارهای عاملی دارای تفاوت معناداری با صفر هستند ($P < 0/05$)؛ بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد تمامی روابط موجود در مدل تأیید می‌شوند و لذا تمام عوامل در مدل باقی می‌مانند. همچنین شاخص‌های برازش مدل نشان می‌دهد که مدل مورد نظر دارای برازش مناسبی است. در این زیر مدل، شاخص برازش تطبیقی (CFI) برابر $0/892$ و شاخص نیکویی برازش (GFI) $0/842$ محاسبه گردیده است. همچنین مقدار χ^2/df برابر $3/803$ است. با توجه به اینکه هر یک از شاخص‌های به‌دست آمده برای مدل به‌تنهایی دلیل برازندگی مدل یا عدم برازندگی آن نیست، لذا در مجموع این مدل در جهت برازش از وضعیت مناسبی برخوردار است.

زیر مدل خودکارآمدی مالی دانش‌آموزان در شکل ۴ آمده است.

شکل ۴. زیر مدل خودکارآمدی مالی دانش‌آموزان به همراه بارهای عاملی

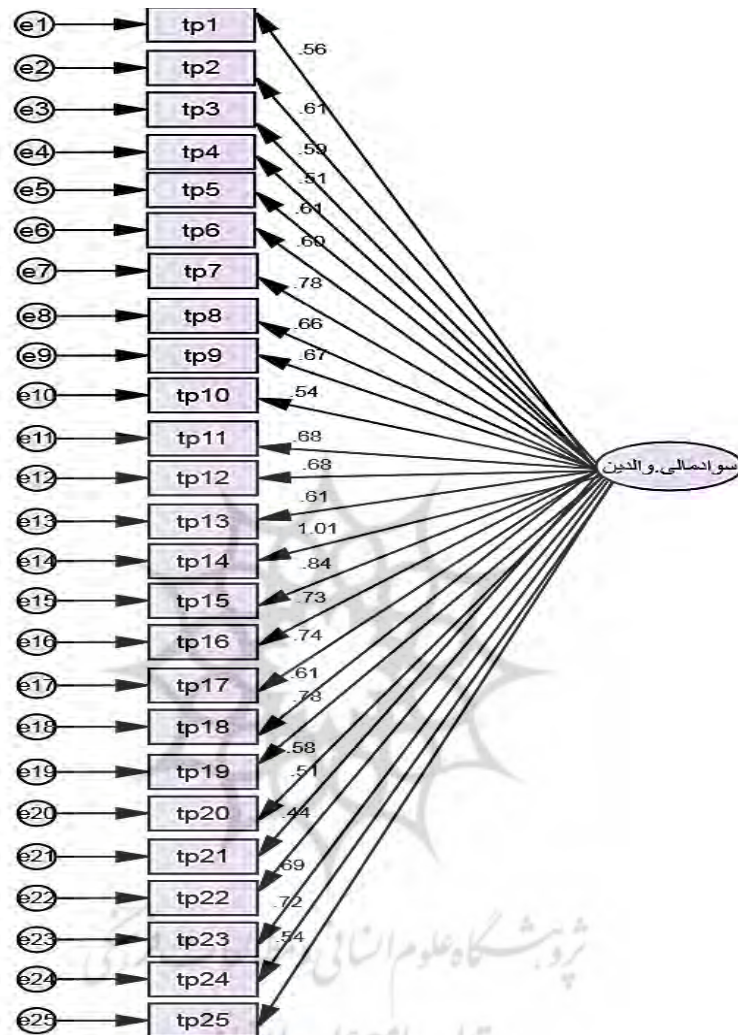

بارهای عاملی غیراستاندارد به همراه نسبت بحرانی و مقدار P (سطح معناداری) نشان می‌دهد که تمامی بارهای عاملی دارای تفاوت معناداری با صفر هستند ($P < 0.05$)؛ بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد تمامی روابط موجود در مدل تأیید می‌شوند و لذا تمام عوامل در مدل باقی می‌مانند. همچنین شاخص‌های برازش مدل نشان می‌دهد که مدل موردنظر دارای برازش مناسبی است. در این زیر مدل، شاخص برازش تطبیقی (CFI) برابر ۰/۹۳۵ و شاخص نیکویی برازش (GFI) ۰/۹۳۳ محاسبه گردیده است. همچنین مقدار χ^2/df برابر ۳/۱۲۸ است. با توجه به اینکه هر یک از شاخص‌های به‌دست‌آمده برای مدل به‌تنهایی دلیل برازندگی مدل یا عدم برازندگی آن نیست، لذا در مجموع این مدل در جهت برازش از وضعیت مناسبی برخوردار است.

زیر مدل سواد مالی والدین در شکل ۵ آمده است.

پژوهش‌های روان‌شناختی
پرتال جامع علوم انسانی

شکل ۵. زیر مدل سواد مالی والدین به همراه بارهای عاملی

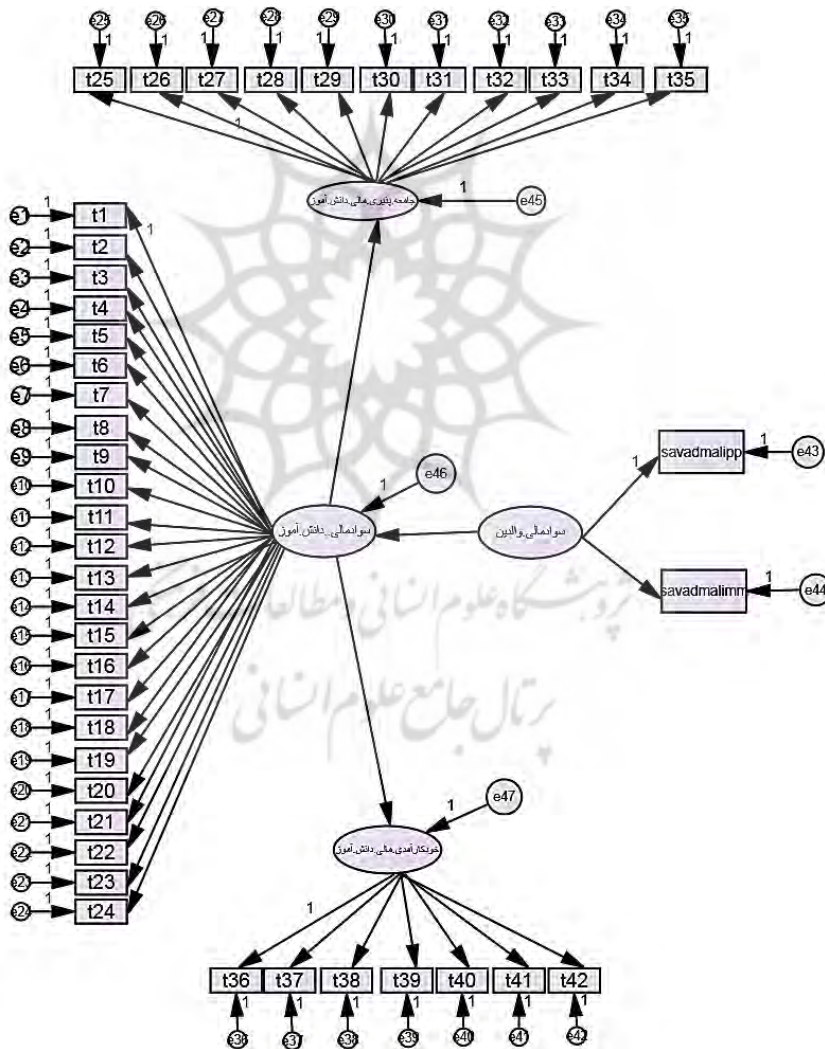

بارهای عاملی غیراستاندارد به همراه نسبت بحرانی و مقدار P (سطح معناداری) نشان می‌دهد که تمامی بارهای عاملی دارای تفاوت معناداری با صفر هستند ($P < 0.05$)؛ بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد تمامی روابط موجود در مدل تأیید می‌شوند و لذا تمام عوامل در مدل باقی می‌مانند. همچنین شاخص‌های برازش مدل نشان می‌دهد که مدل مورد نظر دارای برازش مناسبی است. در این زیر مدل، شاخص برازش تطبیقی (CFI) برابر 0.0762 و شاخص نیکویی برازش (GFI) 0.849 محاسبه گردیده است. همچنین مقدار χ^2/df برابر $3/776$

است. با توجه به اینکه هر یک از شاخص‌های به‌دست‌آمده برای مدل به‌تنهایی دلیل برازندگی مدل یا عدم برازندگی آن نیست، لذا در مجموع این مدل در جهت برازش از وضعیت مناسبی برخوردار است.

بررسی مدل مفهومی ارتباط بین ۴ متغیر تأثیر سواد مالی والدین دانش‌آموزان و بر سواد مالی آن‌ها و همچنین تأثیر سواد مالی دانش‌آموزان بر خودکارآمدی و جامعه‌پذیری آن‌ها در شکل ۶ آمده است.

شکل ۶. مدل مفهومی پژوهش به همراه ضرایب مسیر

به‌طور کلی هر یک از شاخص‌های به‌دست‌آمده برای مدل به‌تنهایی دلیل برازندگی مدل یا عدم برازندگی آن نیست، بلکه باید این شاخص‌ها را در کنار یکدیگر و با هم تفسیر کرد. جدول ۴ شاخص‌های برازش مدل مفهومی پژوهش حاضر را نشان می‌دهد.

جدول ۴. شاخص‌های برازش مدل

شاخص	برآورد	برازش قابل قبول مدل
χ^2	۳/۶۰۷	χ^2
$\frac{\chi^2}{df}$	۰/۸۵۹	$1 \leq \frac{\chi^2}{df} \leq 5$
GFI	۰/۰۷۶	$GFI \geq 0.9$
RMSEA	۰/۸۶۱	$RMSEA \leq 0.08$
TLI	۰/۸۴۲	$TLI \geq 0.9$
NFI	۰/۸۸۸	$NFI \geq 0.9$
CFI	۰/۸۹۱	$CFI \geq 0.9$
IFI	۰/۹۵۰	$IFI \geq 0.9$
PRATIO	۰/۸۰۴	$PRATIO \geq 0.5$
AGFI		$AGFI \geq 0.9$

نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که الگو در جهت برازش از وضعیت مناسبی برخوردار است. شاخص‌های تناسب مدل بیانگر مناسب بودن مدل اندازه‌گیری است. البته تأیید کلی مدل به این معنا نیست که تمامی روابط موجود در مدل تأیید شده‌اند به همین علت، روابط موجود در مدل به‌طور جداگانه نیز مورد بررسی قرار می‌گیرند. ضرایب رگرسیونی غیراستاندارد مدل مفهومی تحقیق در جدول ۵ آمده است.

جدول ۵. ضرایب رگرسیونی غیراستاندارد مدل مفهومی تحقیق

روابط مدل مفهومی	برآورد	خطای استاندارد	نسبت بحرانی	سطح معناداری	نتیجه
سواد مالی والدین ← سواد مالی دانش‌آموز	۰/۰۱۷	۰/۰۰۵	۳/۴۱	۰/۰۰۰	تأیید
سواد مالی دانش‌آموز ← جامعه‌پذیری مالی دانش‌آموز	۹/۰۹۵	۲/۶۹۳	۳/۳۷۸	۰/۰۰۰	تأیید
سواد مالی دانش‌آموز ← خودکارآمدی مالی دانش‌آموز	۷/۲۱۷	۲/۱۸۳	۳/۳۰۶	۰/۰۰۰	تأیید

در جدول فوق بارهای عاملی غیراستاندارد به همراه نسبت بحرانی و مقدار P (سطح معناداری) گزارش شده است. این شاخص‌های برازش نشان می‌دهند که تمامی بارهای عاملی دارای تفاوت معناداری با صفر هستند ($p < 0.05$)؛ بنابراین، با اطمینان ۹۵ درصد تمامی روابط

موجود در مدل تأیید می‌شوند؛ به عبارت دیگر تمامی شاخص‌های موجود در مدل، متغیر پنهان خود را اندازه‌گیری می‌کنند.

جدول ۶. ضرایب رگرسیونی تأثیر سواد مالی والدین بر سواد مالی دانش‌آموزان

سطح معناداری	t	ضریب Beta	خطای خطای معیار B	ضریب B	مدل رگرسیونی
۰/۰۰۰	۴۵/۳۷۵	۰/۹۳۸	۰/۰۱۹	۰/۸۶۴	سواد مالی والدین ← سواد مالی دانش‌آموزان
۰/۰۰۰	۲۸/۰۷۴	۰/۸۵۹	۰/۰۴۲	۱/۱۹۳	سواد مالی دانش‌آموزان ← جامعه‌پذیری مالی دانش‌آموزان
۰/۰۰۰	۳۲/۲۴۱	۰/۸۹۳	۰/۰۲۶	۰/۸۶۹	سواد مالی دانش‌آموزان ← خودکارآمدی مالی دانش‌آموزان

با توجه به نتایج جدول ۶ با اطمینان ۹۵ درصد و سطح خطای ($p < 0/05$)، سواد مالی والدین بر سواد مالی دانش‌آموزان تأثیر معنادار دارد. در ضمن با توجه به مثبت بودن ضریب همبستگی (۰/۹۳۸) می‌توان گفت این دو متغیر رابطه مثبت و مستقیم دارند. به عبارت دیگر، با افزایش سواد مالی والدین، سواد مالی دانش‌آموزان نیز افزایش می‌یابد. همچنین، با توجه به نتایج جدول ۶ با اطمینان ۹۵ درصد و سطح خطای ($p < 0/05$)، سواد مالی دانش‌آموزان بر جامعه‌پذیری مالی آن‌ها تأثیر معنادار دارد. در ضمن با توجه به مثبت بودن ضریب همبستگی (۰/۸۵۹) می‌توان گفت این دو متغیر رابطه مثبت و مستقیم دارند. به عبارت دیگر، با افزایش سواد مالی دانش‌آموزان، جامعه‌پذیری مالی آن‌ها نیز افزایش می‌یابد. علاوه بر آن، سواد مالی دانش‌آموزان بر خودکارآمدی مالی آن‌ها تأثیر معنادار دارد. در ضمن با توجه به مثبت بودن ضریب همبستگی (۰/۸۹۳) می‌توان گفت این دو متغیر رابطه مثبت و مستقیم دارند. به عبارت دیگر، با افزایش سواد مالی دانش‌آموزان، خودکارآمدی مالی آن‌ها نیز افزایش می‌یابد.

نتایج آزمون فرضیه ۴ پژوهش نیز ضریب همبستگی ۰/۸۲۷ با سطح معنی‌داری صفر را نشان می‌دهد؛ به عبارت دیگر بین جامعه‌پذیری مالی دانش‌آموزان و خودکارآمدی مالی آن‌ها رابطه مثبت و معنادار وجود دارد؛ به عبارت دیگر، با افزایش یک مؤلفه، مؤلفه دیگر افزایش می‌یابد.

فرضیه پنجم پژوهش: نقش عوامل جمعیت‌شناختی (جنسیت، قومیت، سن، متوسط نمره ریاضی) بر سواد مالی دانش‌آموزان متفاوت است؟

نتایج بررسی نقش جنسیت بر سواد مالی دانش‌آموزان در جدول ۷ آمده است.

جدول ۷. آزمون تی مستقل برای مقایسه میانگین سواد مالی دانش‌آموزان به تفکیک جنسیت

متغیر	آماره t	درجه آزادی	مقدار p	اختلاف میانگین	فاصله اطمینان ۹۵٪
					پایین بالا
سواد مالی دانش‌آموزان	۰/۴۵۷	۲۸۰	۰/۶۴۸	۰/۳۸۱	-۱/۲۵۹ - ۲/۰۱۹

نتایج حاکی از آن است که تفاوت سواد مالی دانش‌آموزان بین دانش‌آموزان دختر و پسر از نظر آماری معنادار نیست ($p > ۰/۰۵$)؛ به عبارت دیگر، از نظر آماری اختلاف معناداری بین سواد مالی دانش‌آموزان دختر و پسر وجود ندارد.

جدول ۸ میانگین سواد مالی دانش‌آموزان به تفکیک قومیت، گروه سنی و نمره درس ریاضی را نشان می‌دهد.

جدول ۸. میانگین سواد مالی دانش‌آموزان به تفکیک قومیت، گروه سنی و نمره درس ریاضی

قومیت	پشتون	تاجیک	هزاره	ازبیک	سایر اقوام
سواد مالی دانش‌آموزان	۱۰/۵۶	۲۳/۲۲	۹/۷۸	۸/۷۳	۶/۵۲
گروه سنی	۱۳ تا ۱۴	۱۴ تا ۱۵	۱۵ تا ۱۶	۱۶ تا ۱۷	۱۷ تا ۱۸
	سال	سال	سال	سال	سال
سواد مالی دانش‌آموزان	۸/۳۸۸	۹/۳۳۳	۹/۲۳۵	۱۰/۹۶۶	۱۱/۲۵۰
نمره درس ریاضی	۶۰ تا ۷۰	۷۰ تا ۸۰	۸۰ تا ۹۰	۹۰ تا ۱۰۰	-
سواد مالی دانش‌آموزان	۱۰/۶۳۶	۷/۴۸۸	۱۰/۹۵۰	۱۲/۴۳۸	-

نتایج بررسی نقش قومیت و گروه سنی بر سواد مالی دانش‌آموزان در جدول ۹ آمده است.

نتایج ۹. آزمون تحلیل واریانس برای مقایسه سواد مالی دانش‌آموزان به تفکیک قومیت

متغیر	مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مجموع مربعات	آماره F	مقدار p
قومیت	بین گروهی	۵۰۷۵/۱۶۳	۴	۱۲۶۸/۷۹۱	۴۰/۸۹۵	۰/۰۰۰
	درون گروهی	۸۵۹۴/۱۴۵	۲۷۷	۳۱/۰۲۶		
	کل	۱۳۶۶۹/۳۰۹	۲۸۱			
گروه سنی	بین گروهی	۱۷۰/۹۳۶	۴	۴۲/۷۳۴	۰/۸۷۷	۰/۴۷۸
	درون گروهی	۱۳۴۹۸/۳۷۳	۲۷۷	۴۸/۷۳۱		

متغیر	مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مجموع مربعات	آماره F	مقدار p
کل	کل	۱۳۶۶۹/۳۰۹	۲۸۱			
نمره درس	بین گروهی	۱۲۱۱/۶۹۲	۳	۴۰۳/۸۹۷	۹/۰۱۳	۰/۰۰۰
ریاضی	درون گروهی	۱۲۴۵۷/۶۱۶	۲۷۸	۴۴/۸۱۲		
کل	کل	۱۳۶۶۹/۳۰۹	۲۸۱			

نتایج جدول ۹ نشان می‌دهد که آماره F با سطح خطای کمتر از ۰/۰۵ از نظر آماری بین میانگین سواد مالی دانش‌آموزان در قومیت‌های مختلف تفاوت معناداری وجود دارد. بدین ترتیب که سواد مالی دانش‌آموزان تاجیک از دیگر قومیت‌ها بالاتر است. بین میانگین سواد مالی دانش‌آموزان با نمرات ریاضی مختلف تفاوت معناداری وجود دارد. بدین ترتیب که دانش‌آموزانی که میانگین نمره ریاضی آن‌ها بالاتر است از سواد مالی بیشتری بهره‌مند هستند؛ اما از نظر آماری بین میانگین سواد مالی دانش‌آموزان در گروه‌های سنی مختلف تفاوت معناداری وجود ندارد.

بحث و نتیجه‌گیری

امروزه یکی از مهم‌ترین مهارت‌هایی که مورد نیاز جامعه بوده و می‌تواند از طریق نظام‌های آموزشی ترویج شود کارآفرینی و تولید و مدیریت درآمد است (خسروی‌راد و همکاران، ۱۴۰۲). در پژوهش حاضر هدف اصلی بررسی رابطه بین سواد مالی والدین و سواد مالی دانش‌آموزان و ارتباط سواد مالی با جامعه‌پذیری مالی و خودکارآمدی مالی دانش‌آموزان افغان بوده است. در این راستا نتایج آزمون در مورد فرضیه اول پژوهش نشان‌دهنده آن است که سواد مالی والدین بر سواد مالی دانش‌آموزان تأثیر معنادار دارد؛ به عبارت دیگر، اگر سواد مالی والدین افزایش داده شود سطح سواد مالی فرزندان نیز با تأثیرپذیری از والدین آن‌ها افزایش می‌یابد و این فرضیه نیز تأیید می‌گردد. یافته‌های این فرضیه با نتایج و یافته‌های پژوهش روش‌دل و همکاران (۱۳۹۷) که نشان داد با بهبود پایگاه اقتصادی و اجتماعی خانواده و افزایش سواد مالی آن‌ها سواد مالی دانش‌آموز نیز افزایش خواهد یافت و گزارش سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (۲۰۱۳) بیان‌شده درگیر کردن والدین در آموزش سواد مالی رفاه اقتصادی خانواده‌های آن‌ها را بهبود بخشیده و دانش مالی فرزندان را افزایش می‌دهد همسوست؛ اما پژوهش روش‌دل و همکاران (۱۳۹۷) نشان داد دانش‌آموزان دارای

مادرانی با تحصیلات پایین نسبت به دانش‌آموزان دارای مادران با تحصیلات عالی نمره سواد مالی بالاتری کسب کرده‌اند. با نتایج یافته‌های پژوهش حاضر مطابقت ندارد. فرزندان بیشتر از هر کس و هر جا مسائل مالی را در خانواده با والدین خود تمرین می‌کنند، پدر و مادرها با رفتارهای مالی که از خود به نمایش می‌گذارند عامل خوبی جامعه‌پذیری مالی هستند و می‌توانند منتقل‌کننده خوبی دانش و مهارت در مدیریت پول برای فرزندان خود باشند. از این رو، مشارکت در خدمات مالی معنی‌دار یک شکل مؤثر آموزش تجربی سواد مالی است و دسترسی نوجوانان به خدمات مالی مثل درآمد، پس‌انداز، مدیریت پول و سرمایه‌گذاری، مالیات و پرداخت قبض به آن‌ها کمک کند تا توانایی و سواد مالی خود را افزایش داده و خودکارآمدی مالی بیشتری را در برخورد با مسائل مالی از خود نشان دهند؛ به عبارت دیگر، هنگامی که کودکان و نوجوانان ارتباط ملموسی بین آموزش مالی و مشارکت در خدمات مالی برقرار می‌کنند، ممکن است بیشتر یاد بگیرند و حفظ کنند به‌ویژه در دوره متوسطه دانش‌آموزان و با ورود آن‌ها به سن بلوغ توقع بیشتری برای استقلال و مدیریت مسائل مالی روزمره خود دارند، از آنجایی که آن‌ها تجربه و سواد مالی و معلومات کافی از مسائل مالی ندارند نیاز دارند تا از افراد و اجتماع یاد بگیرند؛ بنابراین بهتر است به دانش‌آموزان سواد مالی آموزش داده شود. والدین می‌توانند برای خرید، از فرزندان دانش‌آموز خویش کمک بگیرند و آن‌ها را با خود به مراکز خرید ببرند و نحوه خرید نمودن و محاسبات مالی و مدیریت پول را عملاً به آن‌ها با رفتارهای مالی خود نشان دهند. یادگیری مهارت‌های مربوط به سواد مالی در دوران کودکی و نوجوانی، مزایای زیادی در درازمدت خواهد داشت زیرا ما در عصر بدهی‌های پیش‌بینی‌نشده زندگی می‌کنیم و نمی‌دانیم دانش‌آموزان در زندگی آینده با چه چالش‌های مالی روبرو می‌شوند، پس برای والدین و مربیان لازم است دانش‌آموزان را با دانش و مهارت‌ها آشنا سازند تا در اقتصاد امروز و فردا موفق باشند. به‌طور کلی می‌توان گفت، یکی از اهداف راهبردی نظام‌های تعلیم و تربیت کشورها ارتقاء سطح دانش و آگاهی افراد جامعه است از زمان قرون کهن تا به حال آموزش نقش برجسته‌ای در نحوه زندگی بشر داشته است.

فرضیه دوم اینکه سواد مالی دانش‌آموزان به جامعه‌پذیری مالی آن‌ها تأثیر دارد تأیید شد و نیز نشان داده شده که این دو متغیر رابطه مثبت و مستقیم نیز با هم دارند این یافته‌ها با نتایج یافته‌های پژوهش‌های Sabri و همکاران (2010) و Eileen Glenn (2018) و Sohn و

همکاران (2012) هم‌خوانی دارد و نتایج آن‌ها رابطه و تأثیر سواد مالی بر جامعه‌پذیری مالی را نتایج نشان می‌دهد. از این رو می‌توان گفت افرادی که سواد مالی بیشتری دارند از جامعه‌پذیری مالی بیشتری نیز برخوردارند. یک توجیه مناسب برای رابطه مثبت بین سواد مالی و جامعه‌پذیری مالی این است که سواد مالی بستری از دانش و مهارت‌های لازم را فراهم می‌کند که افراد را قادر می‌سازد تا در محیط‌های اقتصادی و اجتماعی خود به شکل مؤثری عمل کنند. جامعه‌پذیری مالی فرآیندی است که در آن افراد مهارت‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای مالی را از طریق تعاملات اجتماعی و تجربیات یاد می‌گیرند. این فرآیند تأثیر بسزایی در شکل‌گیری نحوه مدیریت منابع مالی فردی دارد. وقتی افراد دارای سواد مالی بالایی هستند، آن‌ها بهتر می‌توانند اطلاعات مالی را درک کنند، تصمیمات آگاهانه‌تری بگیرند و رفتارهای مالی سالم‌تری داشته باشند. این دانش و مهارت‌ها نه تنها در زندگی شخصی آن‌ها کاربرد دارد، بلکه در تعاملات اجتماعی آن‌ها نیز نقش مهمی بازی می‌کند. افراد می‌توانند تجربیات و دانش خود را با دیگران به اشتراک گذاشته و از تجربیات دیگران یاد بگیرند، که این امر به تقویت و گسترش جامعه‌پذیری مالی در میان افراد کمک می‌کند. علاوه بر این، جوامعی که اعضای آن‌ها دارای سطح بالایی از سواد مالی هستند، به احتمال بیشتری قادر به ایجاد فضاهای تعاملی هستند که در آن‌ها افراد می‌توانند در مورد موضوعات مالی گفتگو کنند، سؤال بپرسند و اطلاعات ارزشمندی را دریافت کنند. این فضاها می‌توانند شامل کارگاه‌های آموزشی، گروه‌های پشتیبانی و سایر فرم‌های تعامل اجتماعی باشند که همه آن‌ها به تقویت جامعه‌پذیری مالی کمک می‌کنند؛ بنابراین، سواد مالی و جامعه‌پذیری مالی به شکلی متقابل یکدیگر را تقویت می‌کنند؛ سواد مالی به افراد امکان می‌دهد تا در فرآیندهای جامعه‌پذیری مالی فعالانه شرکت کنند، و جامعه‌پذیری مالی فرصت‌های بیشتری برای یادگیری و توسعه مهارت‌های مالی فراهم می‌کند.

در فرضیه سوم نتایج پژوهش حاضر نشان داد که سواد مالی دانش‌آموزان بر خودکارآمدی مالی دانش‌آموزان تأثیر معنادار دارد از آنجایی که سواد مالی برای افراد توانمندی مدیریت و کنترل مسائل مالی را به وجود می‌آورد و موجب خودکارآمدی مالی می‌شود و می‌تواند روحیه افراد را تقویت نموده و حس خودباوری در آن‌ها ایجاد می‌کند، پژوهش حاضر تأثیر سواد مالی دانش‌آموزان بر خودکارآمدی مالی آن‌ها را با جامعه‌ی آماری دانش‌آموزان دوره متوسطه شهر مزار شریف در افغانستان با اطمینان ۹۵ درصد مورد

تأیید قرار می‌دهد این یافته‌ها با نتایج یافته‌های پژوهش حاجیه رجبی فرجاد (۱۳۹۹) که نشان می‌دهد در آن تأثیر سواد مالی بر خودکارآمدی مالی تأیید گردیده و همچنین با پژوهش دیانتی دیلمی و حنیفه زاده (۱۳۹۴)، Lusardi و همکاران (2021) و یگانه (۱۳۹۷) هم‌خوان و هم‌جهت بود. یک توجیه مناسب برای رابطه مثبت بین سواد مالی و خودکارآمدی مالی این است که افرادی که دارای سواد مالی بالاتری هستند، مهارت‌ها و دانش لازم برای مدیریت مؤثر منابع مالی خود را دارند. این دانش و مهارت‌ها به افراد امکان می‌دهند تا تصمیمات مالی آگاهانه‌تری بگیرند، از قبیل تنظیم بودجه، پس‌انداز و سرمایه‌گذاری هوشمندانه، و مدیریت بدهی‌ها. وقتی افراد احساس می‌کنند که بر امور مالی خود مسلط هستند، این احساس کنترل و توانایی به‌طور طبیعی به افزایش خودکارآمدی مالی منجر می‌شود.

بررسی فرضیه چهارم نشان داده است که بین جامعه‌پذیری مالی و خودکارآمدی مالی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. جامعه‌پذیری مالی به‌عنوان یک متغیر ترکیبی یک پیش‌بینی‌کننده مهمی برای سواد مالی است و سواد مالی باعث خودکارآمدی مالی و درنهایت سبب به وجود آمدن احساس قوی بودن در افراد می‌شود و افراد توانمند نیز احساس کارآمد بودن دارند و به این باورند که آن‌ها تأثیر ویژه در انجام فعالیت‌ها دارند و این تفکر از ارتباط با اجتماع نشئت می‌گیرد. افرادی که از دوران کودکی تجربیات مناسب‌تری در معاملات مالی خود آموخته‌اند از خودکارآمدی مالی و عزت‌نفس بیشتری در انجام امور مالی خود برخوردار می‌شوند. خودکارآمدی مالی دانش‌آموزان رابطه معنادار دارد در پژوهش حاضر با اطمینان ۹۵ درصد تأیید شد و این نتیجه ارائه شده با نتایج پژوهش Eileen Glenn (2018) که نشان داد ارتباط مثبتی میان جامعه‌پذیری مالی و خودکارآمدی مالی وجود دارد و اجتماعی شدن مالی تأثیر مثبتی بر خودکارآمدی مالی می‌گذارد و در فرضیه دیگری بیان نموده جامعه‌پذیری مالی والدین نسبت به آموزش مالی رسمی اثرگذاری بیشتری بر خودکارآمدی مالی دانش‌آموزان دارد و تجربه کودکان در کسب درآمد و مدیریت پول، عامل مهمی در افزایش خودکارآمدی مالی آن‌ها به شمار می‌رود. این یافته و نتایج پژوهش Ahn و همکاران (2018) که بیان می‌دارد سیاست‌گذاران باید نقش تأثیرگذار والدین را در انتقال اولیه مهارت‌های مالی به جوانان را درک نمایند زیرا برای رسیدن به ثبات مالی در آینده کمک می‌کند و با خودکارآمدی مالی ارتباط دارد و جامعه‌پذیری مالی والدین را به

طور قابل توجهی بر رشد مهارت‌های مالی فرزندان تأثیرگذار می‌داند. این نتایج با یافته‌های پژوهش حاضر همسویی و همخوانی دارد؛ اما این نتیجه در چهارچوب نظری ارائه شده با یافته‌های پژوهش نیومن Nyoman Trisna Herawati و همکاران (2020) در مغایرت است. یک توجیه مناسب برای رابطه مثبت بین خودکارآمدی مالی و جامعه‌پذیری مالی این است که خودکارآمدی مالی، که به اعتمادبه‌نفس و باور فرد در توانایی‌های خود برای مدیریت مسائل مالی اشاره دارد، می‌تواند بر تمایل و توانایی فرد برای مشارکت در فعالیت‌های جامعه‌پذیری مالی تأثیر بگذارد. این مفاهیم به شکل زیر با یکدیگر تعامل دارند:

افزایش تعاملات اجتماعی: افرادی که احساس خودکارآمدی مالی بالایی دارند، بیشتر مایل به شرکت در تعاملات و فعالیت‌هایی هستند که مرتبط با مدیریت مالی هستند. این شامل شرکت در کارگاه‌های آموزشی، جلسات مشاوره مالی، و گروه‌های پشتیبانی است. تعامل در این محیط‌ها به تقویت جامعه‌پذیری مالی کمک می‌کند.

تقویت جامعه مالی: با افزایش خودکارآمدی مالی، افراد احتمالاً اطلاعات و تجربیات خود را با دیگران به اشتراک می‌گذارند، که این امر به تقویت جامعه‌پذیری مالی کمک می‌کند. به اشتراک‌گذاری دانش و تجربیات می‌تواند به ایجاد یک فضای حمایتی و هم‌افزایی در جامعه منجر شود، جایی که افراد می‌توانند از یکدیگر یاد بگیرند و رشد کنند.

افزایش اعتمادبه‌نفس در تصمیم‌گیری‌های مالی: وقتی افراد در فرآیندهای جامعه‌پذیری مالی فعالانه شرکت می‌کنند، آن‌ها اطلاعات و مهارت‌های بیشتری کسب می‌کنند که به نوبه خود، خودکارآمدی مالی آن‌ها را افزایش می‌دهد. این چرخه مثبت تأثیرات متقابل بین خودکارآمدی مالی و جامعه‌پذیری مالی را نشان می‌دهد.

ساختار بندی نظام‌مند جامعه‌پذیری مالی: افراد با خودکارآمدی مالی بالا می‌توانند به‌عنوان رهبران یا مربیان در جامعه عمل کنند، که این امر ساختاری نظام‌مند برای جامعه‌پذیری مالی ایجاد می‌کند. این نقش‌ها شامل راهنمایی، آموزش، و حمایت از دیگران در جریان یادگیری و توسعه مهارت‌های مالی است.

بنابراین، خودکارآمدی مالی و جامعه‌پذیری مالی به شکل متقابل یکدیگر را تقویت می‌کنند، که هر دو به افزایش سطح دانش مالی، مهارت‌های مدیریتی، و رفتارهای مالی سالم در جامعه کمک می‌کنند.

در فرضیه پنجم نقش عوامل جمعیت‌شناختی (جنسیت، قومیت، سن، متوسط نمره ریاضی) بر سواد مالی دانش‌آموزان نتایج متفاوت داشت به گونه‌ای که قومیت و میانگین نمره ریاضی بر سواد مالی تأثیر معنادار را نشان می‌دهد که این نتیجه از لحاظ اثر نمره ریاضی بر سواد مالی و عدم تأثیر و ارتباط معنادار جنسیت با سواد مالی با نتایج حاصل از تحقیق آرمان روش‌دلیل هم‌جهت و از حیث عدم ارتباط معنادار ویژگی سنی با سواد مالی، این یافته با نتیجه پژوهش دیانتی دیلمی و حنیفه زاده (۱۳۹۴) هم‌راستا نیستند. در خصوص قومیت نتیجه‌ی این پژوهش تفاوت معناداری را بین دانش‌آموزان اقوام مختلف ساکن شهر مزار شریف نشان داد از آنجایی که در افغانستان آرایش اجتماعی و شهرنشینی مناطق مسکونی بین اقوام ساکن در جغرافیای مدنظر تقسیم شده است و این به‌وضوح قابل مشاهده است. این نتیجه با یافته‌های نتایج پژوهش دیانتی دیلمی و حنیفه‌زاده (۱۳۹۴) در خصوص سواد مالی خانواده‌های شهر تهران که خانواده‌های شمال شهر نسبت خانواده‌های جنوب شهر تهران سواد مالی بالاتری داشتند همخوانی دارد. از طرفی نتایج این پژوهش می‌رساند خانواده‌های که در جایگاه بهتری از رفاه مالی و اقتصادی قرار دارند بستری مناسب برای رشد سواد مالی‌اند آن عده دانش‌آموزان با قومیت خاص که نسبت به دیگران سواد مالی بهتری دارند شاید خانواده‌های مرفه‌تری داشته‌اند.

درمجموع می‌توان گفت، آموزش سواد مالی به دانش‌آموزان نیاز سرنوشت‌ساز و استراتژیک هر جامعه و کشوری است. اگر در ترویج و نهادینه‌سازی این مهم در هر جامعه ای خانواده همراه با نظام‌های آموزشی سهیم باشند قطعاً به نتایج مطلوب اقتصادی-اجتماعی و رفاه مالی آن جامعه دست می‌یابد و نظر به یافته‌های این پژوهش خانواده‌ها چنین نقش و اثرگذاری را بر فرزندان دانش‌آموز خود دارند، در کشور افغانستان به آموزش مفاهیم مالی و اقتصادی توجه جدی صورت نگرفته و نتایج پژوهش حاضر شاهد این ادعاست که پایین بودن سطح سواد مالی را در میان دانش‌آموزان دوره متوسطه تأیید می‌کند. این مورد می‌تواند قابل تأمل باشد و لازم است نظام حاکم فعلی در راه‌حل آن توجه و رسیدگی نماید. هرگاه سواد مالی نزد دانش‌آموزان افزایش یابد جامعه‌پذیری مالی آن‌ها نیز افزایش می‌یابد و دانش‌آموزان می‌توانند به راحتی تجربه در مورد مسائل مالی و پولی به دست بیاورند و این تجربیات را برای هموعان خود در خلال معاشرت و رفتار اجتماعی شریک بسازند و یا اطلاعات خود را در مورد مدیریت پول، هزینه‌ها، درآمد و... از مشاهده رفتار مالی دیگران

اصلاح نموده افزایش دهد، موجودیت سواد مالی نزد دانش‌آموزان سبب خودکارآمدی مالی آن‌ها می‌شود و احساس توانمندی، تأثیر و مهم بودن را در آن‌ها ایجاد می‌کند این نوجوانان به امور مالی با دید معنادار و نسبتاً حرفه‌ای برخورد می‌نمایند و آن‌ها عملکرد حساب‌شده و رفتارهای خلاقانه در جمع دوستان از خود به نمایش می‌گذارند و برای آینده خود طرح اقتصادی دارند، همچنین افزایش سواد مالی رفتار و احساس مؤثریت را نزد دانش‌آموزان افزایش داده و تقویت می‌کند و دانش‌آموزان که سواد مالی بالاتری دارند بیشتر علاقه دارند در کارگاه‌ها و کلاس‌های سواد مالی شرکت نمایند و نظر مثبتی نسبت به پول پیدا نموده‌اند. در بحث نقش ویژگی‌های جمعیت‌شناختی بر سواد مالی به این نتیجه رسیدیم که نمره ریاضی ارتباط مثبت و معناداری با سواد مالی نزد دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه داشت؛ بنابراین، نیاز به تقویت مفاهیم ریاضیات در عموم دانش‌آموزان است تا از این طریق به ایجاد و رشد سواد مالی نزد دانش‌توجه شده باشد. مورد دیگری از ویژگی‌های جمعیت‌شناختی در پژوهش حاضر که با سواد مالی ارتباط داشت قومیت بود که ریشه در جایگاه اقتصادی و اجتماعی دارد و توجه به خانواده‌های محروم و بی‌بضاعت از وظایف اصلی دولت‌هاست. توجه به سواد مالی برای رهایی از هزینه‌های بیجا و جلوگیری از اسراف و مدیریت درآمد و استقراض، لازمه هر فرد در این برهه‌ای از زمان است. همچنین توانایی استفاده از تسهیلات و زیرساخت‌های موجود در مسائل مالی از جانب بانک‌ها و سازمان‌های مالی و بازارهای مالی از نیازهای ضروری هر فرد در عصر اطلاعات به شمار می‌رود و دارا نبودن آن مشکلات و محرومیت فراوانی را برای انسان به بار می‌آورد.

برای توسعه سواد مالی دانش‌آموزان از طریق افزایش سواد مالی والدین، می‌توان رویکردها و استراتژی‌های مختلفی را در پیش گرفت. این رویکردها می‌توانند به والدین کمک کنند تا دانش و مهارت‌های مالی خود را بهبود ببخشند و به فرزندانشان در یادگیری و توسعه سواد مالی کمک کنند. در ادامه به برخی از این پیشنهادها اشاره شده است:

برگزاری کارگاه‌های آموزشی سواد مالی برای والدین: مدارس و انجمن‌های والدین می‌توانند با همکاری مؤسسات مالی و سازمان‌های غیرانتفاعی، کارگاه‌های آموزشی را برای والدین در زمینه‌های مدیریت بودجه، سرمایه‌گذاری، پس‌انداز، و بیمه برگزار کنند.

فراهم آوردن منابع آموزشی آنلاین: ارائه دسترسی به دوره‌های آنلاین، وبینارها، و منابع آموزشی رایگان در وبسایت‌های مدارس و کانال‌های اجتماعی، که والدین را قادر می‌سازد تا به آسانی به اطلاعات و دوره‌های آموزشی دسترسی داشته باشند.

تشویق به مشارکت فعال والدین در برنامه‌های مالی خانواده: توصیه به والدین برای شرکت فعال فرزندان‌شان در تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌های مالی خانواده، مانند برنامه‌ریزی بودجه خانوادگی، تعیین اهداف پس‌انداز، و انتخاب روش‌های سرمایه‌گذاری.

برگزاری جلسات مشاوره مالی خانوادگی: فراهم آوردن فرصت‌هایی برای والدین جهت مشاوره با متخصصان مالی که می‌تواند به آن‌ها کمک کند تا استراتژی‌های مالی بهتری برای خانواده و آینده تحصیلی فرزندان‌شان تدوین کنند.

توسعه برنامه‌های آموزشی خانوادگی: توسعه و اجرای برنامه‌های آموزشی که والدین و فرزندان را با هدف افزایش سواد مالی به صورت مشترک درگیر می‌کند. این برنامه‌ها می‌توانند به شکل فعالیت‌های عملی، بازی‌های آموزشی، و پروژه‌های خانوادگی باشند.

ترویج فرهنگ پس‌انداز و سرمایه‌گذاری در خانواده: تشویق والدین به ایجاد حساب‌های پس‌انداز برای فرزندان‌شان و آموزش اصول اولیه سرمایه‌گذاری از سنین پایین، که می‌تواند به فرزندان کمک کند تا از اهمیت مدیریت دارایی‌های خود آگاه شوند.

استفاده از داستان‌ها و بازی‌های آموزشی: استفاده از داستان‌ها، بازی‌های تخته‌ای، و اپلیکیشن‌های آموزشی که موضوعات مالی را به شکل جذاب و قابل فهم برای کودکان و نوجوانان ارائه می‌دهند، و تشویق والدین به استفاده و به اشتراک گذاری این منابع با فرزندان‌شان.

با توجه به اجتماعی-اقتصادی بودن موضوع سواد مالی و اهمیت آن پیشنهاد می‌شود پژوهشگران با اندازه‌گیری سطح سواد مالی، رابطه آن با سایر متغیرهای در حوزه جامعه‌شناسی و روان‌شناسی نیز پردازند و ضمن اندازه‌گیری دقیق آن از طریق پرسش‌نامه‌ها به بررسی رابطه سواد مالی با موضوعات از قبیل طلاق، اعتیاد، ورشکستگی و ... نیز پرداخته شود.

تعارض منافع

نویسندگان هیچ‌گونه تعارض منافی ندارند.

سپاسگزاری

مقاله حاضر برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی در دانشگاه آزاد کاشان است. از تمامی کسانی که در انجام پژوهش نویسندگان را همراهی کردند، کمال تشکر و قدردانی را دارم.

منابع

- پیغامی، عادل، و مرادی باصیری، امین. (۱۳۹۵). *مقدمه‌ای بر سواد مالی (مالی شخصی و خانوادگی)*، تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق (ع).
- خسروی راد، عاطفه، اکبری، احمد، کریمی، محمد، و چرایین، مسلم. (۱۴۰۲). ارائه الگوی آموزش مهارت محور مدارس بر مبنای نیازهای واقعی جامعه. پژوهش‌های رهبری آموزشی، ۷(۲۷)، ۹۰-۱۲۷. doi: 10.22054/JRLAT.2024.73746.1657
- دیانتی‌دیلمی، زهرا و حنیفه‌زاده، محمد. (۱۳۹۴). بررسی سطح سواد مالی خانواده‌های تهرانی و عوامل مرتبط با آن، *دانش مالی تحلیل اوراق بهادار (مطالعات مالی)*، ۸(۲۶)، ۱۱۵-۱۳۹.
- رجبی فرجاد، حاجیه، رمضان‌زاده، محمدمهدی، و عبدی شاهسوار، مینا. (۱۳۹۹). تأثیر نگرش مالی و دانش مالی بر ظرفیت مالی افراد با در نظر گرفتن نقش خودکارآمدی مالی مشتریان بانک ملت، *فصلنامه علمی اقتصاد و بانکداری اسلامی*، ۳۳، ۳۳-۵۸.
- رحمانی نوروآباد، سامان، و محمدی، اسفندیار. (۱۳۹۸). پیامدهای سواد مالی بر تصمیمات سرمایه‌گذاران و عملکرد سرمایه‌گذاری. *فصلنامه علمی پژوهشی دانش مالی تحلیل اوراق بهادار*، ۴۱، ۱۱۳-۱۲۳.
- روشندل، آرمان، امیری، هادی، و طغیانی، مهدی. (۱۳۹۷). سواد مالی و ضرورت سنجش آن در نظام آموزشی نوین: مطالعه موردی شهرستان شهرضا. *رویکردهای نوین آموزشی*، ۱۳(۱)، ۶۷-۸۶.
- سلیمان‌نژاد بدره، فاطمه، خانجانی، مهدی، و دالور، علی. (۱۴۰۱). اثربخشی آموزش سرمایه روان‌شناختی بر جامعه‌پذیری سازمانی و فرسودگی شغلی کارکنان آموزش و پرورش خرم‌آباد. *فصلنامه پژوهش‌های رهبری و مدیریت آموزشی*، ۶(۲۴)، ۱۹۲-۱۷۱. doi: 10.22054/JRLAT.2023.70833.1628
- سلیمی پور ندوشن. مهدی. (۱۳۹۲). *بررسی سواد مالی دانش‌آموزان مقطع متوسطه*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد.

غفاری، هادی. یونسی، علی، و رفیعی، مجتبی. (۱۳۹۵) تحلیل نقش سرمایه‌گذاری در آموزش جهت تحقق توسعه پایدار؛ با تأکید ویژه بر آموزش محیط‌زیست، فصلنامه آموزش محیط‌زیست و توسعه پایدار، ۵ (۱)، ۷۹-۱۰۰.

کاظم پور دیزجی، فاطمه. خان‌محمدی، محمد حامد. معین‌الدین محمود. (۱۳۹۹)، ارائه الگوی آموزش سواد مالی در ایران با استفاده از روش نظریه‌پردازی داده بنیاد، فصلنامه مهندسی مالی و مدیریت اوراق بهادار، ۴۳، ۱۵۱-۱۷۹.

معروفی، رضا، تیمور نژاد، کاوه، و کاملی، محمدجواد. (۱۴۰۲). تأثیر رهبری مشترک بر رفتارهای نوآوری پیش‌دستانه با توجه به ادراک از پیچیدگی شغلی و خودکارآمدی خلاق. پژوهش‌های رهبری آموزشی، ۷ (۲۷)، ۳۲-۵۷. doi:

10.22054/jrlat.2024.76755.1682

معین‌الدین، محمود. (۱۳۹۰). ارزیابی و ارائه الگوی مناسب جهت سنجش سواد مالی دانشجویان ایرانی، رساله دکتری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران. یگانه، زهرا. (۱۳۹۷). بررسی رابطه نگرش مالی و سواد مالی با مشارکت مالی با میانجیگری خودکارآمدی مالی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران غرب.

References

- Ahn, S. Y., Bae, D., Serido, J., & Shim, S. (2018). Parental financial socialization and financial instability of young adults: The mediating role of financial capability trajectory. *Consumer Interests Annual*, 64(4), 1-7.
- Ammerman, D. A., & Stueve, C. (2019). Childhood financial socialization and debt-related financial well-being indicators in adulthood. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 30(2), 213-230.
- Arceo-Gómez, E. O., & Villagómez, F. A. (2017). Financial literacy among Mexican high school teenagers. *International Review of Economics Education*, 24, 1-17.
- Britt, S. (2016). The intergenerational transference of money attitudes and behaviors. *Journal of Consumer Affairs*, 50(3), 539-556. doi:10.1111/joca.12113
- Chong, K. F., Sabri, M. F., Magli, A. S., Abd Rahim, H., Mokhtar, N., & Othman, M. A. (2021). The effects of financial literacy, self-efficacy and self-coping on financial behavior of emerging adults. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 8(3), 905-915.
- Cole, S., Sampson, T., & Zia, B. (2011). Prices or knowledge? What drives demand for financial services in emerging markets? *The journal of finance*, 66(6), 1933-1967.
- Deenanath, V., Danes, S. M., & Jang, J. (2019). Purposive and Unintentional Family Financial Socialization, Subjective Financial Knowledge, and Financial

- Behavior of High School Students. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 30(1), 83-96.
- Dianati Dilami, Z., Hanifezadeh M. (2005). Financial Literacy Level of Tehran Households and its Determinant Factors, *Financial Knowledge of Securities Analysis*, 8(26), 115-139. [In Persian]
- Elaine Glenn, C. (2018). The influence of financial socialization on young adults. Dissertation doctor of philosophy, Kansas state university.
- Farrell, L., Fry, T. R., & Risse, L. (2016). The significance of financial self-efficacy in explaining women's personal finance behaviour. *Journal of economic psychology*, 54, 85-99.
- Ghaffari, H., Younessi, A., Rafiei, M. (2016). Analysing the Role of Investment in Education on Sustainable Development; with Special Emphasis on Environmental Education. *Environmental Education and Sustainable Development*, 5(1), 79-104. [In Persian]
- Goyal, K., & Kumar, S. (2021). Financial literacy: A systematic review and bibliometric analysis. *International Journal of Consumer Studies*, 45(1), 80-105.
- Herawati, N. T., KusumaDewi, L., Wahyuni, M. A., & Savitri, N. L. A. (2020). Financial Self Efficacy: A Mediator in Advancing Financial Behavior among Accounting Students. *Journal of Academic Finance*, 11(2), 226-241.
- Huston, S. J. (2012). Financial Literacy and the Cost of Borrowing. *International Journal of consumer studies*. 36, 566-572.
- Ingale, K. K., & Paluri, R. A. (2022). Financial literacy and financial behaviour: A bibliometric analysis. *Review of Behavioral Finance*, 14(1), 130-154.
- Kazempour Dizaji, F., Khan Mohammadi, M. H., Moeinuddin, M. (2020). Developing the Financial Literacy Education Model in Iran using the Grounded Theory Approach. *Financial Engineering and Portfolio Management*, 11(43), 151-179. [In Persian]
- Khosravi Rad, A., Akbari, A., Karimi, M., & Cherabin, M. (2024). Designing a Model of Skill-Oriented Education in Schools Based on the Real Needs of Society. *Educational Leadership Research*, 7(28), 90-127. doi:10.22054/JRLAT.2024.73746.1657. [In Persian]
- Kim, J., & Chatterjee, S. (2013). Childhood financial socialization and young adults' financial management. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 24(1), 61.
- Klapper, L., & Lusardi, A. (2020). Financial literacy and financial resilience: Evidence from around the world. *Financial Management*, 49(3), 589-614.
- LeBaron, A. B., & Kelley, H. H. (2021). Financial socialization: A decade in review. *Journal of family and economic issues*, 42 (1), 195-206.
- Lusardi, A., & Mitchell, O. S. (2023). The importance of financial literacy: Opening a new field. *Journal of Economic Perspectives*, 37(4), 137-154.
- Lusardi, A., Hasler, A., & Yakoboski, P. J. (2021). Building up financial literacy and financial resilience. *Mind & Society*, 20, 181-187.
- Maroufi, R., Teymournejad, K., & Kameli, M. J. (2023). The Impact of Shared Leadership on Proactive Innovation Behaviors with Considering Perceptions of Job Complexity and Creative Self-Efficacy. *Research on Educational*

- Leadership and Management*, 7(27), 32-57. doi: 10.22054/jrlat.2024.76755.1682. [In Persian]
- Mohd Padil, H., Kasim, E. S., Muda, S., Ismail, N., & Md Zin, N. (2022). Financial literacy and awareness of investment scams among university students. *Journal of Financial Crime*, 29(1), 355-367.
- Moinuddin, M. (2017). *Evaluation and presentation of a suitable model for measuring the financial literacy of Iranian students*. PhD dissertation, Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran. [In Persian]
- Mouna, A., & Anis, J. (2017). Financial Literacy in Tunisia: Its determinants and its implications on investment behaviour, *Research in International Business and Finance*, 39, 568-577
- OECD. (2013). *Entrepreneurship at a Glance*. Retrieved from <http://www.oecdilibrary>
- Ouachani, S., Belhassine, O., & Kammoun, A. (2021). Measuring financial literacy: A literature review. *Managerial Finance*, 47(2), 266-281.
- Peyghami, A., Moradi Basiri, A. (2015). *An introduction to financial literacy (personal and family finance)*, Tehran: Imam Sadeq University Publications. [In Persian]
- Rahmani Novrooz Abad, S., Mohammadi, E. (2019). The consequences of financial literacy on investment decisions and investment performance. *Financial Knowledge of Securities Analysis*, 12 (41), 113-123. [In Persian]
- Rajabi Farjad H, Ramezanzadeh M, Abdi, Sh. M. (2021). The effect of financial attitude and financial knowledge on financial capacity of individuals considering the role of financial self-efficacy of Bank Mellat customers. *Islamic Economics & Banking*, 9(33), 33-58. [In Persian]
- Roshandel, A., Amiri, A., Toghyani, M. (2018). Financial literacy and Necessity of its Measurement in the New Educational System: Case Study Shahreza City. *New Educational Approaches*, 13(1), 67-86. doi: 10.22108/nea.2018.103011.1059. [In Persian]
- Sabri, M. F., MacDonald, M., Hira, T. K., & Masud, J. (2010). Childhood consumer experience and the financial literacy of college students in Malaysia. *Family and Consumer Sciences Research Journal*, 38(4), 455-467.
- Salimipour Nedushan, M. (2012). *Investigating the financial literacy of high school students*. Master's thesis, Faculty of Humanities, Islamic Azad University, Yazd branch. [In Persian]
- Shim, S., Serido, J., Tang, C., & Card, N. (2015). Socialization processes and pathways to healthy financial development for emerging young adults. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 38, 29-38.
- Sohn, S. H., Joo, S. H., Grable, J. E., Lee, S., & Kim, M. (2012). Adolescents' financial literacy: The role of financial socialization agents, financial experiences, and money attitudes in shaping financial literacy among South Korean youth. *Journal of adolescence*, 35(4), 969-980.
- Soleyman Nezhad Badreh, F., Khanjani, M., Delavar, A. (2023). The Effectiveness of Psychological Capital Training on Organizational Socialization and Job Burnout of Education Staff. *Quarterly of Research on Educational Leadership and Management*, 6(24), 171-192. doi: 10.22054/JRLAT.2023.70833.1628. [In Persian]

- Tavares, F. O., Almeida, L. G., & Cunha, M. N. (2019). Financial literacy: Study of a university student's sample. *International Journal of Environmental and Science Education*, 14(9), 499-510.
- Thomas, B., & Subhashree, P. (2020). Factors that influence the financial literacy among engineering students. *Procedia Computer Science*, 172, 480-487.
- Yeganeh, Z. (2017). *Investigating the relationship between financial attitude and financial literacy with financial participation with the mediation of financial self-efficacy*, master's thesis in accounting, Islamic Azad University, Tehran West Branch. [In Persian]

